

Jindra Lavrenčíková, *Jugoslávští Židé a nacistické Německo v roce 1933.*

Bakalářská práce
Ústav historických věd FF UPa
Oponentský posudek

Židovské dějiny patří dlouhodobě k sledovaným tématům světové historiografie. Nadále však skrývají celou řadu méně známých a opomíjených témat, k nimž patří i pokusy o židovských bojkot nacistického Německa v 30. letech. Jindra Lavrenčíková se ve své bakalářské práci rozhodla téma zpracovat na příkladu Jugoslávie. Ambicí práce nebylo pouze popsat průběh bojkotu, ale v obecnější rovině celkový přístup jugoslávských Židů k Německu v klíčovém roce 1933. V obou případech práce naplnila zadaný cíl nedostatečně.

Struktura práce je logická a odpovídá zadanému tématu. Mezi jednotlivými částmi je však značná nerovnováha. Úvod je příliš stručný a chybí v něm důkladnější zhodnocení pramenů a literatury. Autorka rovněž přesvědčivě nevysvětlila metody, které použila. To se týká především kapitoly č. 5.

Jestliže úvod je stručný, 2. kapitola naopak zbytečně rozsáhlá. Obecný úvod k tématu je jistě na místě, není však nutné vykládat globální židovské dějiny od biblických časů až do první světové války. Podobné přehledy byly napsány jinde a lépe a není důvod je do bakalářské práce vůbec zařazovat. Navíc text je plný nepřesností: např. na s. 7 autorka píše, že „Židé měli vlastní jazyk jidiš“. Jidiš je ovšem pouze jedním z židovských jazyků; což autorka ví, neboť na jiných místech (s. 5) píše o Sefardech hovořících ladinem. Tzv. eseři v Rusku nebyli členy Bundu, jednalo se o samostatnou Stranu socialistických revolucionářů (s. 11). Organizace rumunských fašistů byla přezdívaná „Železná garda“ nikoli „Zelená garda“ (s. 12). Příkladem chaotického výkladu mohou být strany 8-9 nebo celá podkapitola 2.4 „První světová válka“. Mezi jejími krátkými odstavci nenacházím nijakou spojitost. Opět se jedná spíše o poznámky, nikoli o koherentní výklad.

Třetí kapitola se již týká meziválečné Jugoslávie. I zde lze najít značné rezervy. Autorka se mnohdy věnuje spíše celému Balkánu (Bulharsko, Řecko, Rumunko), místo aby se soustředila na Jugoslávii. Také v této kapitole se občas vyskytují faktografické omyly: na s. 21 se autorka mýlí v údajích o pozemkové reformě v Rumunsku v roce 1921. Záborová hranice 50 ha byla stanovena až při reformě v roce 1945. V roce 1921 nebyly záborové jednotné a měnily se podle regionu – nejvíce zasažena bylo Sedmihradsko s výrazným zastoupením Maďarů a Němců. Např. v Bukovině byla záborová hranice 250 ha.

Čtvrtá kapitola sice nese název „Jugoslávští Židé“, ve skutečnosti se zabývá především Židy v Chorvatsku. O židovské komunitě v Srbsku píše autorka mnohem méně a Židy v Makedonii (kde jich před 2. světovou válkou žilo asi 11 tisíc) nezmiňuje vůbec. Za přehnané pokládám tvrzení, že antisemitské zákony z roku 1940 „otevřely cestu k holocaustu“ (s. 28). Zásadní podmínkou k zahájení genocidy bylo teprve rozbití Jugoslávie německými armádami v roce 1941. Bez něho nelze předpokládat, že by jugoslávská vláda přistoupila k fyzické likvidaci židovské populace.

Ústředním místem kapitoly, a snad celé práce, vzhledem k jejímu názvu, měla být část 4.3 „Bojkot nacistického Německa jugoslávskými Židy“. Výsledek je bohužel zklamáním. Jedná o pouhé čtyři strany z celé bakalářské práce, z nichž se o průběhu bojkotu nedozvíme prakticky vůbec nic. Dva archivní prameny zde citované bylo třeba uvést do určitého kontextu, jinak je jejich vypovídací hodnota téměř nulová.

Mnohem delší je 5. kapitola slibující analýzu týdeníku *Židov*. Rozsáhlý úsek textu (20 stran, s. 34-54) však není „tematickou sondou“, jak autorka patrně zamýšlela. Jedná se o pouhý sled výpisků událostí, jak byly v novinách zaznamenány. Jindra Lavrenčíková je skládá měsíc po měsíci vedle sebe, aniž by se příliš zamýšlela nad souvislostmi, jejich dopadem a vztahem k tématu, jímž se primárně měla zabývat – tedy postojem k Německu. Na s. 34 je odstavec o smrti básníka Chaima Bialika. Jistě, Bialik byl významným židovským básníkem, souvisela však jeho osobnost, tvorba či smrt s Jugoslávií a Německem? Nebo na straně 51 informuje o smrti sionisty Lea Motzkina v Paříži. Bez hodnocení vztahu Motzkina k oběma zemím. Nikde jinde v textu Motzkin uváděn není. Provedla autorka nějakou selekci událostí? A pokud ano, podle jakého klíče. Zdá se mi, že se tak nestalo, jelikož vedle významných událostí jsou uváděny marginálie (např. sestřelení sedmimotorového letounu v SSSR v únoru 1933, viz s. 38).

Takto zaznamenané události autorka nekomentuje ani nekonfrontuje s jinými prameny či literaturou. Pouze je pasivně přepisuje. V mnoha případech je však doplňující komentář nezbytný, protože pohled záhřebských židovských novin byl zcela přirozeně jednostranný. Například na straně 41 je napsáno, že předseda amerického olympijského výboru Brundage připustil možnost bojkotu Olympijských her kvůli diskriminaci Židů v Německu. Brundage ve skutečnosti patřil k jasným zastáncům účasti USA na olympijských hrách – což lze zjistit jak v dobovém americkém tisku, tak zprostředkovaně v literatuře. Navíc v mnoha případech se nejednalo o autentický pohled týdeníku *Židov* a tedy názor jugoslávských Židů, ale o pouhé převzetí informace ze zahraničního tisku a od Jewish Telegraphic Agency (JTA). Souhrnné zhodnocení na s. 55 pokládám za příliš stručné a nedostatečné. Celkově vzato způsob, jakým byla 5. kapitola napsána, vede k velkým pochybnostem o zvládnutí základů historického řemesla.

Tyto pochybnosti zesilují při pohledu na soupis pramenů a literatury. Autorka nepochopitelně klasifikuje knihy *Dějiny Německa* či *Dějiny Chorvatska* jako prameny a vyčleňuje je z další literatury. Naproti tomu archivní prameny eviduje jako „ostatní zdroje“ (s. 63). V bibliografii jsou i další formální chyby, například dvojí uvádění názvu časopisu, viz s. 61-62.

Závěr

Bakalářská práce Jindry Lavrenčíkové v sobě nese určitý potenciál. V stávající podobě nicméně působí jako výrazně uspěchané, nepromyšlené a v mnoha aspektech nedokončené dílo. Podstatná část textu zůstala v podobě nekomentovaných a dostatečně kriticky nezhodnocených výpisků z dobového tisku, h. Bakalářskou práci po důkladném **zvážení nedoporučuji k obhajobě (klasifikace F)**.

Mgr. Zbyněk Vydra, Ph.D.
Pardubice, 17. 5. 2020